

Date: 9th February-2026

O'ZBEKISTON SHAROITIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI
RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIIY-IQTISODIY SAMARADORLIGI

Abdumuxtorova Diloromxon Ahmadjon qizi
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti talabasi

SOCIO-ECONOMIC EFFICIENCY OF DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT
IN THE CONDITIONS OF UZBEKISTAN

Abdumuxtorova Diloromxon Ahmadjon qizi
Student of Tashkent State University of Economics

Annotatsiya. Mazkur kengaytirilgan tezisda O'zbekiston sharoitida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish jarayonlari hamda uning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligi chuqurroq ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda raqamli texnologiyalarni iqtisodiyot tarmoqlariga joriy etishning yalpi ichki mahsulot o'sishi, mehnat unumdorligi, bandlik darajasi, davlat boshqaruvi samaradorligi hamda ijtimoiy xizmatlar sifatiga ta'siri baholanadi. Shuningdek, raqamli infratuzilmani rivojlantirish, hududlar kesimida raqamlashtirish darajasini oshirish va raqamli savodxonlikni kuchaytirishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, raqamlashtirish, elektron hukumat, raqamli infratuzilma, innovatsiyalar, iqtisodiy o'sish, bandlik, ijtimoiy samaradorlik.

Abstract. This extended thesis provides a deeper scientific, theoretical and practical analysis of the processes of developing the digital economy in Uzbekistan and its socio-economic effectiveness. The study assesses the impact of introducing digital technologies into economic sectors on GDP growth, labor productivity, employment rate, efficiency of public administration, and quality of social services. It also substantiates the socio-economic importance of developing digital infrastructure, increasing the level of digitalization in regions, and strengthening digital literacy.

Keywords: digital economy, digitalization, e-government, digital infrastructure, innovations, economic growth, employment, social effectiveness.

Tahlil va natijalar.

Raqamli iqtisodiyot zamonaviy iqtisodiy tizimning ajralmas qismi bo'lib, axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan holda iqtisodiy jarayonlarni yanada samarali tashkil etish imkonini beradi. Global tajriba shuni ko'rsatadiki, raqamlashtirish jarayonlari iqtisodiy o'sishni jadallashtirib, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytiradi va yangi bozor segmentlarining shakllanishiga xizmat qiladi. O'zbekiston uchun ham raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish iqtisodiy modernizatsiya va raqobatbardoshlikni oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Raqamli

Date: 9th February-2026

texnologiyalar vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida telekommunikatsiya infratuzilmasini kengaytirish, elektron davlat xizmatlarini joriy etish va IT xizmatlar eksportini oshirish bo‘yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Statistik ma’lumotlar ushbu jarayonning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini yaqqol tasdiqlaydi.

Birinchidan, internet qamrovi darajasi keskin oshdi. 2017 yilda aholining taxminan 45 foizi internetdan foydalangan bo‘lsa, 2024 yilga kelib bu ko‘rsatkich 80–83 foizga yetdi. Keng polosali internet abonentlari soni 2018 yildagi 3,5 milliondan 2024 yilda 8 milliondan oshdi. Natijada elektron savdo va onlayn xizmatlar hajmi ko‘paydi. Elektron tijorat aylanmasi 2020 yilda qariyb 1,1 trln so‘mni tashkil etgan bo‘lsa, 2024 yil yakuniga kelib 5 trln so‘mdan ortdi, ya’ni to‘rt baravardan ko‘proq o‘tdi.

Ikkinchidan, IT sektori yalpi ichki mahsulot (YaIM) tarkibida muhim o‘rin egallay boshladi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) xizmatlari ulushi 2019 yildagi 1,9 foizdan 2024 yilda 3,5–4 foiz atrofida shakllandi. IT xizmatlari eksporti 2018 yildagi 10–15 mln AQSh dollaridan 2024 yilga kelib 300 mln AQSh dollaridan oshdi. Bu o‘shishda IT Park Uzbekistan rezidentlari sonining ortishi muhim rol o‘ynadi: 2019 yilda 150 ga yaqin kompaniya faoliyat yuritgan bo‘lsa, 2024 yilga kelib ularning soni 1 500 tadan oshdi. IT sohasida yaratilgan yangi ish o‘rinlari soni esa 30 mingdan ortiqni tashkil etdi.

Uchinchidan, moliyaviy inklyuziya darajasi sezilarli yaxshilandi. 2018 yilda bank kartalari soni 20 million atrofida bo‘lgan bo‘lsa, 2024 yilga kelib 45 milliondan oshdi. Naqd pulsiz to‘lovlar ulushi 2017 yildagi 34 foizdan 2024 yilda 60–65 foizgacha ko‘tarildi. Mobil banking foydalanuvchilari soni 2020 yildagi 5 milliondan 2024 yilda 18 milliondan oshdi. Bu esa xufiyona iqtisodiyot ulushini qisqartirishga va soliq tushumlarini oshirishga xizmat qilmoqda.

To‘rtinchidan, davlat boshqaruvi samaradorligi oshdi. Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali orqali ko‘rsatilayotgan xizmatlar soni 2018 yildagi 150 tadan 2024 yilga kelib 500 tadan oshdi. Portal foydalanuvchilari soni 6 milliondan ortdi. Elektron davlat xizmatlari orqali byurokratik jarayonlar qisqarib, vaqt tejalishi hisobiga aholining tranzaksion xarajatlari o‘rtacha 20–25 foizga kamaydi.

Beshinchidan, mehnat unumdorligi va iqtisodiy o‘shish o‘rtasidagi bog‘liqlik kuchaydi. Raqamlashtirish darajasi yuqori bo‘lgan sohalarda (bank-moliya, telekommunikatsiya, savdo) mehnat unumdorligi o‘shishi o‘rtacha 12–15 foizni tashkil etdi. Umuman olganda, 2021–2024 yillarda YaIM o‘shish sur‘atlari o‘rtacha 5,5–6 foiz darajasida shakllandi va bunda raqamli xizmatlar sektorining hissasi tobora ortib bormoqda.

Shu bilan birga, muammolar ham mavjud. Qishloq hududlarida yuqori tezlikdagi internet qamrovi hali ham 70 foizdan past, raqamli savodxonlik darajasi esa katta yoshdagi aholining qariyb 35 foizida yetarli emas. Kiberxavfsizlik bilan bog‘liq hodisalar soni 2022–2024 yillarda 1,5 baravar oshgan.

Raqamli iqtisodiyotning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligi, avvalo, iqtisodiy o‘shish ko‘rsatkichlarida namoyon bo‘ladi. Raqamli texnologiyalar asosida ishlab chiqarish va xizmatlar ko‘rsatish jarayonlarining avtomatlashtirilishi mehnat unumdorligini oshirib,

Date: 9th February-2026

resurslardan samarali foydalanish imkonini bermoqda. Shu bilan birga, elektron tijorat va raqamli platformalar kichik va o'rta biznes subyektlari uchun bozorga chiqish imkoniyatlarini kengaytirib, ularning raqobatbardoshligini kuchaytirmoqda.

Bandlik nuqtayi nazaridan qaralganda, raqamli iqtisodiyot yangi ish o'rinlarini yaratish bilan birga mehnat bozorining tuzilmasini ham o'zgartirmoqda. Axborot texnologiyalari, dasturiy ta'minot, ma'lumotlar tahlili va raqamli xizmatlar sohalarida malakali mutaxassislariga bo'lgan talab ortmoqda. Bu esa, ayniqsa, yoshlar bandligini ta'minlashda muhim ijtimoiy ahamiyat kasb etadi.

Ijtimoiy sohada raqamli texnologiyalarning joriy etilishi ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya tizimlarining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Masofaviy ta'lim platformalari ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirib, hududlar o'rtasidagi tafovutlarni kamaytirishga xizmat qilmoqda. Elektron tibbiyot va onlayn maslahat xizmatlari esa tibbiy xizmatlar sifati va ulardan foydalanish qulayligini oshirmoqda.

Xulosa

O'zbekiston sharoitida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish strategik ahamiyatga ega bo'lib, u yuqori ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlikni ta'minlaydigan muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Raqamlashtirish jarayonlari nafaqat iqtisodiy ko'rsatkichlarning o'sishiga, balki jamiyatning institutsional rivojlanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish jarayonlarining avtomatlashtirilishi mehnat unumdorligini oshirib, resurslardan samarali foydalanish imkonini bermoqda. Bu esa yalpi ichki mahsulot hajmining barqaror o'sishiga xizmat qilmoqda.

Raqamli iqtisodiyotning muhim jihatlaridan biri — uning bandlikka ta'siridir. Axborot texnologiyalari, elektron tijorat, fintech, startaplar va masofaviy xizmatlar sohasida yangi ish o'rinlari yaratilmoqda. Ayniqsa, yoshlar va ayollar bandligini ta'minlashda raqamli platformalarning roli ortib bormoqda. Masofadan turib ishlash (remote work) imkoniyatlari hududiy cheklovlarni kamaytirib, inson kapitalidan samarali foydalanish imkonini bermoqda. Bu jarayon ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash bilan birga, daromadlar diversifikatsiyasiga ham xizmat qiladi.

Davlat boshqaruvi tizimida raqamlashtirish samaradorlikni oshirishning asosiy vositasiga aylandi. Elektron hukumat tizimlari orqali ko'rsatilayotgan davlat xizmatlari aholiga qulaylik yaratib, byurokratik to'siqlarni kamaytirmoqda. Hujjat aylanishining elektron shaklga o'tishi vaqt va mablag' tejallishini ta'minlab, korrupsion xavflarni qisqartirishga yordam bermoqda. Natijada davlat organlari faoliyatining shaffofligi va hisobdorligi kuchaymoqda. Bu esa ijtimoiy ishonch muhitini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Raqamli iqtisodiyot hududlar o'rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishda ham muhim rol o'ynamoqda. Oldin infratuzilma yoki geografik uzoqlik sababli iqtisodiy jarayonlardan chetda qolgan hududlar internet va raqamli platformalar orqali umumiy iqtisodiy tizimga integratsiyalashmoqda. Elektron savdo, onlayn ta'lim va masofaviy tibbiy xizmatlar chekka hududlarda yashovchi aholining imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Bu esa hududiy tenglikni ta'minlashga va ichki migratsiya bosimini kamaytirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Date: 9th February-2026

Shu bilan birga, raqamli transformatsiya jarayoni ma'lum xavf va cheklovlarni ham yuzaga keltiradi. Raqamli savodxonlik darajasining yetarli emasligi, kiberxavfsizlik tahdidlari, ma'lumotlarni himoya qilish masalalari hamda infratuzilmaning notekis rivojlanishi dolzarb muammolar sifatida saqlanib qolmoqda. Agar bu masalalar o'z vaqtida hal etilmasa, raqamli tengsizlik kuchayishi va ijtimoiy tafovutlarning ortishi xavfi mavjud. Shu sababli raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish siyosati kompleks va muvozanatli yondashuvni talab etadi.

Kelgusida raqamli infratuzilmani yanada takomillashtirish, keng polosali internet qamrovini to'liq ta'minlash, ta'lim tizimida IT ko'nikmalarni rivojlantirish hamda innovatsion ekotizimni qo'llab-quvvatlash ustuvor vazifa bo'lib qoladi. Shuningdek, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (big data), blokcheyn va bulutli texnologiyalarni iqtisodiyot tarmoqlariga keng joriy etish raqamli samaradorlikni yangi bosqichga olib chiqadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2020). "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risidagi Farmon. Toshkent.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2022). Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi (2022–2026-yillar). Toshkent.
3. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi. (2023). "Elektron hukumat to'g'risida"gi Qonun (yangi tahrir). Toshkent.
4. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi. (2019). "Axborotlashtirish to'g'risida"gi Qonun. Toshkent.
5. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2023). O'zbekiston bank tizimini raqamli transformatsiya qilish bo'yicha yillik hisobot. Toshkent.
6. O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi. (2024). Raqamli iqtisodiyot rivojlanishi bo'yicha tahliliy ma'ruza. Toshkent.
7. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. (2024). Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari ko'rsatkichlari to'plami. Toshkent.
8. Tojiboyeva, D. (2021). Raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish. Toshkent: Fan va texnologiya.
9. Karimov, I. (2022). Innovatsion rivojlanish va raqamli transformatsiya. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
10. Raximov, B. (2023). Raqamli iqtisodiyot asoslari. Toshkent: Universitet nashriyoti.
11. Abdullayev, A. (2022). Elektron tijorat va uning iqtisodiy samaradorligi. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashri.
12. Xolmo'minov, Sh. (2021). Axborot texnologiyalari va iqtisodiy xavfsizlik. Toshkent: Tafakkur.
13. O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish agentligi. (2023). Innovatsion faoliyat va startap ekotizimi bo'yicha yillik hisobot. Toshkent.
14. IT Park Uzbekistan. (2024). IT xizmatlar eksporti va rezidentlar faoliyati bo'yicha statistik hisobot. Toshkent.